

quia his libris ad demonstrandam veritatem religionis judaicæ non indigemus.

CAPUT SECUNDUM.

DE DIVINITATE RELIGIONIS JUDAICÆ.

Religio Mosaica non potest esse vera quin eo ipso sit divina, quia exhibetur tanquam immediate et supernaturaliter a Deo proveniens: vel ergo supposita sunt facta quibus innititur, et tunc est falsa; vel certa sunt, et tunc vera est ac divina; sed probavimus verissima esse facta quibus innititur: ergo certum est illam esse divinam. Pro majori tamen hujus veritatis explicatione, sit

PROPOSITIO.

Divina est religio Mosaica.

Prob. Ex probatis in prima hujus tractatus parte, divina est illa doctrina quæ non est evidenter absurda aut falsa, et aliunde veris miraculis et prophetiis confirmatur: atqui talis est religio Mosaica.

1° Non est evidenter absurda aut falsa; est e contra evidenter pura, sublimis et sancta. Moyses enim Deum exhibet unicum, æternum, immensum, infinite bonum, omnipotentem, purissimum spiritum, totius orbis conditorem et moderatorem, malos pœnis et bonos præmiis afficientem, quibuscumque perfectionibus exornatum, talem, uno verbo, qualem ipsa ratio demonstrat, et qualem ipsi deistæ eum esse profitentur. Dogmatibus istis sublimioribus eximia de moribus addit præcepta; docet namque Deum esse totis viribus diligendum, grates ipsi persolvendas, proximum esse amandum et opem ei fe-

rendam; furta, cædes, odia, avaritiam, fornicationem, adulterium, prava desideria et quæcumque sunt mala vel inhonesta prohibet. Denique decem Decalogi præcepta, quæ regulas morum summatim complectuntur, et quæ, fatentibus deistis, eximia sunt et rationi conformia, tradit tanquam legem abbreviatam et omnium captui accommodatam: atqui talis doctrina, nedum sit evidenter absurda aut falsa, manifeste est pura, sublimis et sancta, imo eo ipso divina est; Moyses enim natus erat in Ægypto, fuit educatus inter Ægyptios, crocodilorum et plantarum adoratores; ea vivebat ætate qua tot apud varias gentes erant deorum monstra, tot acerbitates erga proximum et præsertim erga servos exercebantur, tot foedissima vitia publice et universim apparebant: his autem positis, tantum abest ut doctrina Moysis sit absurda aut evidenter falsa, quod, e contra, non solum incredibile, sed impossibile sit eum, propriis viribus et absque speciali Dei assistentia, excogitasse doctrinam tam puram, tam sublimem, tam sanctam et tam perfectam; maximi enim philosophi et omnes mundi sapientes simul collecti nihil unquam simile docuerunt: ergo, etc. Ergo 1°.

2° Religio Mosaica veris confirmatur miraculis. Nam Pentateuchus est authenticus, integer et verus: atqui multa in Pentateucho referuntur facta quæ evidenter sunt miraculosa, nempe mirabilia ministerio Moysis peracta: v. g., conversio virgæ in serpentem, decem plagæ Ægypti, transitus maris Rubri, columna nubis et ignis, fulgura et tonitrua in monte Sinai, manna e cælo decidens, aqua de rupe percussa fluens, terra dehiscens ut Core, Dathan et Abiron vivos absorbeat, etc. Porro hæc facta evidenter sunt miraculosa. Multa sunt alia ejusdem generis in cæteris Veteris Testamenti libris: v. g., transitus Jordanis, obsessio Jericho, immobilitas solis ad vocem Josue, victoria Gedeonis, fortitudo Samsonis, etc. Ergo 2°.

3° Religio Mosaica divinis confirmatur prophetiis. Refert enim Moyses prædictiones a Deo factas Abraham,

Isaac et Jacob de mirabili seminis illorum multiplicatione, Gen. xv, 5; xvii, 2; xxvi, 4 et 24; narrat diversas prædictiones quas Jacob moriens fecit relative ad singulos filios suos, et præsertim ad summum principatum quem Juda habere debebat, licet quartus tantum esset in ordine, Gen. xlix. Dicitur autem non potest has prædictiones, et in primis eam quæ ad Judam spectat, fuisse suppositas, longe namque post Moysen suum habuit effectum.

Ipsæ Moyses plures edidit prophetias quæ omnes obtinuerunt suum effectum. Sic Numerorum, xiv, 22, prædicit nomine Dei omnes qui divinam viderant majestatem in Ægypto et in solitudine, et viginti annos attigerant, ut ex c. xxvi, 2, concluditur, Terram Promissam non ingressuros esse, exceptis Caleb et Josue; et revera omnes in deserto mortui sunt, ut totis verbis legitur in cap. xxvi, 63 et 64 ejusdem libri. Annuntiaverat filios Israel quadraginta annos in deserto mansuros esse, Num. xiv, 33 et 34: res autem ita evenit, ex cap. xxvii, 13. Prædixerat Israelitas sibi constituturos regem, sicut alias gentes, et officia illius ac jura determinat: porro regem de facto post quatuor sæcula sibi constituerunt, nempe Saül quem Deus ipsis postulanti-bus concessit.

4° Abias prædixit regnum Salomonis dividendum, et Jeroboam decem tribus habiturum, III Regum, xi, 31; quod duobus abhinc annis reipsa evenit. Regni Israel vastationem et destructionem prædixerunt Osee, cap. ix, et Amos, cap. v, quadraginta annis ante eventum.

5° In diversis prophetis multa sunt oracula quæ ad regnum Juda spectant: sic, v. g., Isaias, xliv, 28, et xlv, 1, Cyrum proprio nomine appellat tanquam Judæorum liberatorem, et plus quam 200 annis ante eventum. Jeremias, xxxix, septuaginta annos quibus duratura erat captivitas Babylonica numerat, dicens: *Cum ceperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos et reducam vos ad locum istum.* Daniel, ix, accurate describit, fere 500 annis ante eventum, ultimam

totius reipublicæ Judaicæ destructionem et finem.

6° Innumeræ sunt aliæ prophetiæ claræ et splendide, ante eventum certo editæ, et eventu confirmatæ: aliæ spectant ad Assyrios, aliæ ad Babylonios, aliæ ad Persas, aliæ ad Græcos, aliæ ad Romanos, aliæ ad Idumæos, aliæ ad Tyrios, aliæ ad Ægyptios, etc. Vide *Keith, Evidence de la Relig. chrét. tirée de l'accomplissement des prophéties*, etc. *Dém. Evangél.*, ed. Migne, t. xv. Tam clare describit Daniel res sub Alexandro Magno et Antiocho Epiphane gestas, ut affirmaverit Porphyrius librum istum ab aliquo impostore post eventum fuisse fabricatum: ergo religio Mosaica nititur serie non interrupta prophetiarum; aliunde, veris confirmatur miraculis; insuper doctrina ejus est pura, sublimis et sancta: ergo evidenter est divina.

Et vero, illa religio est divina in cujus gratiam specialis Dei assistentia perpetuo se manifestavit: atque specialis Dei assistentia perpetuo in gratiam religionis Mosaicæ se manifestavit. Moyses enim, in Deut. xxvii et xxix, ingentes annuntiaverat calamitates surperventuras populo, si mandata Dei non custodiret; e contra, multas illi promittebat benedictiones, si constanter religiosum et fidelem se ostenderet: atque revera Deus sæpius gravissimas induxit calamitates super populum prævaricatorem, et easdem ab illo avertit aut eis finem attulit, ob ipsius gemitus et pœnitentiam. Sic defuncto Josue et exstincta generatione quæ mirabilia viderat in deserto et in ingressu Terræ Promissionis, *Fecerunt malum (filii Israel) in conspectu Domini, et obliti sunt Dei sui, servientes Baalim et Astaroth*, Judic. iii, 7: tradidit illos Deus in manus Chusan, qui oppressit eos per octo annos: *Clamaverunt ad Dominum qui suscitavit eis liberatorem*, videlicet Othoniel, fratrem Caleb, qui liberavit eos. Sic deinceps pluries in easdem aut in similes relapsi sunt prævaricationes, et fuerunt oppressi ab Eglon rege Moab decem et octo annis, a Jabin rege Chanaan viginti annis, a Madian et Amalec septem annis, a Philistiim et Ammonitis decem et octo annis; et clamant

tes ad Dominum ac misericordiam ejus implorantes, divinitus liberati sunt successive per Aod, Barac, Deboraham, Gedeon, Jephthe. Porro in his factis manifesta est specialis Dei assistentia : ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Illa religio non est divina, quæ prorsus Deo est indigna : atqui religio Mosaica prorsus Deo est indigna : ergo.

R. Nego min. Illa enim religio Deo non est indigna, cujus doctrina est pura, sublimis et sancta : atqui doctrina religionis Mosaicæ est pura, etc., ut ostendimus : ergo.

Inst. 1°. Illa religio Deo est indigna, quæ innumeras præscribit observationes vanas, inutiles et ridiculas : atqui religio Mosaica multas, etc. Tales sunt tot ritus circa diversa sacrificia, eorum tempus et modum, tot ablutiones, tot distinctiones inter cibos, tot præcepta circa figuram et formam vestium, circa modum arandi, serendi, domos ædificandi et sexcenta hujusmodi. Ergo.

R. Nego min. Nam 1° quidquid a Deo venit, nunquam vanum, inutile aut ridiculum reputari debet, quantumvis tale nobis appareat : at certum est prædictas observationes a Deo venire, id est, ab ipso fuisse præscriptas : etiamsi ergo rationes ob quas institutæ sunt afferre non possemus, nihilominus eas deridere aut rejicere tanquam vanas aut inutiles non liceret.

2° Hæc rituum et observantiarum multitudo non fuit primario instituta quando Deus legem suam in monte Sinai promulgavit, sed secundo et post stupidam populi Israel in adoratione vituli aurei prævaricationem : consilium igitur Dei fuit, ut gentem idololatriæ ream plecteret, ut illam ab eo criminis genere, in quod tum naturali sua propensione, tum vicinorum ex emplo, nimium proclivis erat, tutius averteret.

Insuper necesse erat ut gravia illi præberentur mo-

tiva quibus contra imbecillitatem suam firmaretur, et media quibus ab omni commercio cum alienis gentibus retraheretur : atqui duplicem hunc finem Deus obtinuit, ritus et observantias legales instituendo.

1° Gravia præbuit Israelitis motiva quibus contra inclinationem vel imbecillitatem suam firmarentur ; quæ enim graviora illis præbere poterat motiva, quam efficiendo ut ante oculos perpetuo haberent sanctissimam ipsius præsentiam, supremum ejus dominium in omnes creaturas, necessitatem eum adorandi, amandi, deprecandi, gratias ei agendi, obsequium præstandi, de peccatis dolendi, sordes mundandi, levissimas immunditias abstergendi, etc. Porro multi instituti sunt ritus quibus hæc in memoriam populi perpetuo revocarentur, ut dies sabbati, celebriores festi, oblatio primitiarum, redemptio primogenitorum, vel eorum immolatio, solemnitas et perpetua sacrificia, victimarum pro peccatis destructio, aspersiones et ablutiones. Ergo 1°.

2° Aptissima eis subministravit media quibus ab omni commercio cum alienis retraherentur : multa enim dedit præcepta consuetudinibus paganorum opposita : v. g., prohibuit ne lucus juxta altare Dei plantaretur, ne Deus in excelsis adoraretur, Deut. xvi, 21, et Lev. xxix, 30 ; ne Israelitæ comam in rotundum attonderent, ne super mortuo carnem suam inciderent, ne figuras aut stigmata in seipsis facerent, ne carnem cum sanguine comederent, etc., Lev. xix, 26 ; ne hædum in lacte matris coquerent, ne lac de ovibus cum adipe agnorum manducarent, Deut. xxxiii, 14 : hæc omnia faciebant gentes. Ut ab omnibus distinguerentur populis, præter circumcisionem qua insigniri tenebantur, alios instituit ritus speciales, v. g., formas vestium et ædificiorum, modum arandi et semen in terram fundendi, distinctionem inter cibos, quorundam animalium prohibitionem, etc. Inde factum est Judæos, licet tot calamitatibus afflictos et per orbem sparsos, a cunctis aliis gentibus semper remansisse separatos : ergo 2°. Ergo, etc. Præterea omnes isti ritus figuræ erant rerum in nova lege adimplenda-

rum, ac proinde non erant vanæ. Consule opus jam citatum, *Lettres de quelques Juifs*.

Inst. 2º. Illa religio Deo est indigna, quæ immortalitatem animæ non agnoscit: atqui religio Mosaica immortalitatem animæ non agnoscit, nec ullam de beatitudine æterna mentionem facit: ergo.

R. 1º. Pentateuchus est collectio præcipuarum historiarum primitivæ rerum atque legum ritualium et civilium ad regendum populum israeliticum destinatarum, non vero completa religionis expositio: religio enim a Deo primis hominibus tradita et decursu temporis magis explicata, ut supra notavimus, Moyse anterior erat.

R. 2º. Nego min. Certum est enim Judæos hoc dogma nunc profiteri; illud tempore Christi et Apostolorum credebant, ut constat tum ex Josepho, tum ex aversione qua prosequerentur Sadducæos; illud tenebant tempore Machabæorum, curabant enim ut preces et sacrificia pro defunctis offerrentur, II Mach. XII, 43; clarius patet ex historia martyrii Eleazari, septem fratrum et matris eorum, ibidem, VI et VII. Eadem veritas sæpius et evidentissime continetur in libris Sap. præsertim III, V et XV, et Eccli. V, 8, et VII, 40. Expressius eam docent Dan. XII, 2; Ezech. XXXVII, 5; Isaias, XXVI, 19; Osee, XIII, 14; Tobias, II, 18; Job, XIX, 25. Continuo eam cantat aut supponit David in Psalmis. In I Regum, XXIX, Saül evocat Samuelem per pythonissam et illum consulit: illum autem evocare et consulere non cogitasset, si persuasum habuisset animam perire cum corpore. Ergo dogma alterius vitæ constanti traditione creditum fuit apud Hebræos, saltem a tempore Saül. Atqui eo ipso concludendum est illud tempore Moysis et omnibus retro sæculis admissum fuisse; si enim non semper creditum fuisset, illius opinio ab aliquo fuisset introducta, et tunc quædam hujus introductionis vestigia inveniri possent: atqui nulla assignantur nec inveniuntur: ergo.

Præterea, fatentibus *Voltaire* aliisque ejusdem scholæ pseudosapientibus, dogma alterius vitæ et immortalitatis animæ publice et universatim credebatur apud Per-

sas, Chaldæos, Babylonios, Syrios, Cretenses, Phœnices, Arabes, Ægyptios et omnes Græcos; Hebræi autem suam habent originem ex Chaldaea, plus quam ducentis annis manserunt in Ægypto, vicini erant Arabum, Phœnicum et Græcorum: illud igitur dogma ignorare non potuerunt: ergo illud credebant. Si enim in hoc gravissimo puncto a cæteris gentibus discrepassent, certe aliquod talis discrepantiæ existeret indicium, et ipse Moyses hanc superstitionem prohibere debuisset; etiamsi ergo Moyses circa illud dogma omnino siluisset, non ideo concludere liceret ab Israelitis fuisse ignoratum.

Sed falsum est Moysen circa illud dogma siluisse; pluribus enim in locis evidenter illud ut certissimum supponit, v. g., 1º in Gen. XXVII, 8, de Abraham dicitur: *Deficiens mortuus est... congregatusque est ad populum suum*. Idem dicitur de Isaac, XXXV, 28; de Aaron et Moyse, Deut. XXXII, 50; porro non apponebantur ad populum ratione corporis, nam in eodem loco non sepeliabantur. 2º Jacob dicit in Gen. XXXVII, 35: *Descendam ad filium meum lugens in infernum*: non existimabat autem se descensurum ad filium suum in sepulcrum, siquidem persuasum habebat illum a bestia fuisse devoratum. 3º In Exodo, III, 6, 15 et alibi, Deus vocatur Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Jacob: atqui *non est Deus mortuorum sed vivorum*, ut ait ipse Christus, Matt. XXII, 32. 4º Moyses in Deut. XVIII, 11, prohibet ne veritas a mortuis quæretur: hæc prohibitio clare supponit tunc morem fuisse mortuos per pythones interrogare, sicut fecit Saül: atqui mos ille supponit communem esse persuasionem animas cum corporibus non interire, quod ipse sic agnovit *Fréret a Guénée* citatus: « Ce passage, disait-il en parlant de cette loi, mérite beaucoup d'attention, parce qu'il prouve contre les Sadducéens modernes qu'au temps de Moïse les Hébreux croyaient communément les âmes immortelles; sans cela ils ne se seraient pas avisés de les consulter: on n'interroge point ce que l'on ne croit point exister. Il est singulier que cette conséquence ait été si peu

» aperçue jusqu'à présent. » Ergo denique religio Mo-
saica docet vitam futuram et animæ immortalitatem.
Vide *Dissertation sur la nature de l'âme et sur son état*
après la mort, d'après les anciens Hébreux, par Dom
Calmet.

Inst. 3°. Moyses bona aut mala temporalia tantum præ-
nuntiat populo Israelitico, prout mandata Dei custodiet
vel non custodiet, ut videre est variis in textibus, præ-
sertim Deuteronomii : ergo nec beatitudinem, nec pœ-
nas alterius vitæ agnoscebat.

R. Distinguo ant. Moyses bona aut mala temporalia
tantum prænuntiat populo Israelitico, quatenus est gens
politica et corpus morale, *concedo* ; quatenus Israelitæ
sunt privati et individui, *nego ant.* Itaque sub duplici
respectu considerari possunt et debent Israelitæ, scilicet,
collective et privatim : sub duplici illo respectu Moyses
fuit eorum legislator, ac proinde sanctionem dare debuit
suis legibus prout ad gentem vel ad privatos spectabant.

1° Prout ad gentem spectabant, dare illis debuit sanc-
tionem temporalem, quæ sola possibilis erat ; gens enim
est totum morale in hac vita tantum existens ; ergo le-
ges ad eam spectantes, pro vita præsentem tantum exis-
tunt, sicque earum sanctio debet esse temporalis. Unde
si gens Hebræa leges a Deo sibi præscriptas custodisset,
pace, tranquillitate aliisque bonis promissis perfruita
fuisset : mali cives iisdem bonis participassent, et pars
gentis. Contra vero, gente in prævaricationes labente et
calamitates annuntiatas incurrente, boni cives simul
cum malis plectebantur, quia ad eandem gentem per-
tinebant.

Nulla sanctio spiritualis, in promissione alterius vitæ
pro bonis et metu pœnarum pro malis consistens, apponi
potest legibus ad gentem ut talem spectantibus ; fieri
enim potest ut tota gens moraliter leges custodiat, et
quidam tamen eas coram Deo transgrediantur, nempe
eas omittendo, vel exterius tantum observando ; et, vice
versa, contingere potest ut gens fiat rebellis, licet multi
remaneant sanctissimi coram Deo : hos autem æternis

addicere suppliciiis, ob aliorum prævaricationem, ini-
quum foret, sicut et malos futuris præmiis propter alio-
rum virtutes donare. Ergo.

2° Moyses sufficientem dare debuit sanctionem suis le-
gibus quatenus spectabant ad privatos, alioquin insulse
egisset : atqui nullam vel insufficientem dedisset sanc-
tionem, si ad spiritualem non attendisset ; nam, juxta
consuetum divinæ Providentiæ cursum, unusquisque
æquiori modo remunerari vel puniri non potest, nisi in
altera vita : ad eam igitur Moyses necessario attendere
debuit, et ita semper intellexerunt Judæi. Unde legis
doctori interroganti quodnam esset magnum in lege
mandatum, respondit Christus : *Diliges Dominum Deum*
tuum, etc. ; *hoc fac et vives*, Matth. xxii, 37. Ibi agitur
de lege Mosaica : qui ergo illam observat, vivet. Porro
hæc vita non est nec sane intellecta fuit alia quam
vita æterna : ergo. Igitur Moyses expressius de vita
æterna non loquitur, quia eam ut quid notissimum
supponit : ergo 2° ; aliunde, etc. Ergo. *Hinc patet* quan-
tum erraverint *Spencer*, auctor Anglus, in suo tractatu,
aliunde commendato, de Hebræorum legibus earumque
motivis, et abbas *de Prades*, in sua thesi a Sorbona,
anno 1751, proscripta ; uterque enim docebat leges He-
bræorum omni sanctione spirituali esse destitutas, et
Moysem semper repræsentasse Deum tanquam principem
civilem et politicum.

Inst. 4°. Illa religio divina esse non potest, quæ hu-
mana approbat aut præscribit sacrificia : atqui religio
Mosaica humana approbat aut præscribit sacrificia ;
nempe 1° Abraham laudatur, quia paratum se præbuit
unigenitum suum mactare, Gen. xxii, 16.

2° In Lev. xxvii, 28, 29, hæc leguntur verba : *Omne*
quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal,
sive ager, non vendetur, nec redimi poterit ; quidquid fue-
rit semel consecratum, sanctum sanctorum erit Domino, et
omnis consecratio quæ offertur ab homine non redimetur,
sed morte morietur.

3° In Exodo, xxxi, Moyses jubet ut quinquagesima

pars eorum quæ in bello capta sunt, ab homine usque ad pecus, in partem Domini cedat et Eleazar sacerdoti tribuatur, sane ut immoletur.

4° Jephthe propriam suam filiam immolavit, Judic. xi, 39, et Samuel in frustra concidit coram Domino Agag regem Amalec, I Regum, xv, 32. Ergo.

R. *Nego min.* Nedum enim religio Mosaica humana præscribat sacrificia, ab eis e contra abhorret. Chananæi solebant hujusmodi sacrificia diis suis offerre, et filios suos et filias in honorem Moloch comburere : propterea Moyses prohibet Israelitis ne similes faciant abominaciones, *quas aversatur Dominus*, Deut. xii, 31. Idem habetur in Psal. cv, in quo gravissime increpantur Israelitæ qui ita prævaricati sunt, ut sicut gentes filios suos et filias immolarent : ergo religio Mosaica talia nunquam approbavit sacrificia. Itaque alio sensu necessario intelligendi sunt textus qui nobis objiciuntur.

1° Abraham non se præparabat filium suum immolare, ex præcepto legis Mosaicæ, quæ nondum existebat, sed ex mandato Dei, qui supremus est dominus vitæ et mortis : ergo illud exemplum nihil probaret contra legem Moysis. Aliunde, Deus ipse brachium Abraham retinuit, aliam substituit victimam, sicque satis ostendit se humano sanguine non delectari : unde Abraham non laudatur ex eo quod filium suum immolaverit, sed quia prompte Deo obedivit, nihil hæsitans. Ergo.

2° Verba Levitici citata sic intelligi debent : omne quod Domino consecratur, ea voti specie quæ dicitur anathema, redimi non poterit, sed morte morietur, subaudiendo, si mori possit, et mors ejus non prohibeatur ; nam in eodem loco et eodem ordine ponuntur agri, agri vero certe mori non possunt ; inter animalia quædam sunt munda et alia immunda, immunda autem in sacrificium offerri non poterant : ergo illa verba, licet universalialia videantur, necessario ad ea restringi debent quæ immolari non prohibentur : atqui prohibetur in lege ne homines immolentur, *ut vidimus*. Ergo.

Sensus igitur illorum verborum est, quod homines

Deo consecrati templi servitio mancipari deberent, sicut Samuel, nec eos redimere liceret. Vide *Bullet et Guéné*, t. ii. Ergo.

3° In textu Exodi qui hic objicitur, nulla fit mentio de immolatione hominum ; agitur tantum de parte prædæ in bello captæ, quæ sacerdotibus et levitis concedi debet : porro sacerdotes et levitæ non accipiebant homines captos in bello ut eos immolarent, bene vero ut illis tanquam mancipiis uterentur. Ergo.

4° Si revera Jephthe arbitratus est, ut plerique veteres tenuerunt, se ex voto obligatum esse filiam suam mactare, erravit ; sed ipsius error ex lege Moysis originem non habuit, nisi per abusum. Multi autem, præsertim inter recentiores, putant Jephthe non credidisse se teneri filiam suam realiter immolare, nec de facto illam jugulasse ; ignorare enim non poterat vota implenda esse modo ad naturam rei accommodato, unde si immundum quoddam animal sibi occurrisset, v. g., porcus, canis, certe illud non immolasset, quia lex tales prohibebat victimas ; illud pretio redemisset : si vero animal mundum sibi occurrisset, illud reipsa immolasset : personam autem a se pendentem Deo consecrare debebat, id est, eam in perpetuum servitio templi devovere, non vero eam mactare. Hunc sensum clare exprimit textus Hebraicus, Jud. ii, 31 : *Vel erit Domini, vel erit in holocaustum*. Eundem sensum versus sequentes indicant ; legitur enim filiam Jephthe duobus mensibus suam virginitatem (non suam mortem) flevisse, et v. 39 : *Fecit ei sicut voverat quæ ignorabat virum*. In Septuaginta legitur : *Quapropter virum non cognoscebat* ; nullibi vero legitur eam in holocaustum revera fuisse oblatam. Ergo.

Samuel occidit quidem Agag regem Amalec, quia Deus illum morti devoverat ob ipsius scelera ; sed illum non obtulit in holocaustum : verba hæc, *coram Domino*, non significant altare, sed præsentiam Dei ; Galgala enim in summa erat veneratione, quia ibi circumcisi fuerant Hebræi post transitum Jordanis, Josue, v, 7, ibi phase celebraverant, ibi castrametati et diu commorati